

SUPRAVIEȚUIREA ZEIȚEI THEMIS ÎN CONTEXTUL LUMII CONTEMPORANE

Prof. univ. dr. Bogdan CIUCĂ

Motto: „Themis persistă: În echilibrul legii se află viitorul umanității”

Despre Zeița Themis și problemele contemporane ale acesteia am mai scris în paginile *Palatului de Justiție*.

De această dată, luând în calcul contextul social profund tulburat, ne propunem să analizăm relația dintre Zeița Themis și pacea socială. Am fost inspirați în a aborda această perspectivă de unele texte antice precum Teogonia lui Hesiod. În aceste texte, Zeița Justiției, considerată protectoare a legilor divine și a ordinii naturale, este descrisă ca o zeitățe care oferă sfaturi înțelepte zeilor și pământenilor, generând astfel echilibrul cosmic și pace între oameni.

În filozofia greacă „dikaioyne” (Justiția) este percepută ca un fundament social, ca o forță care depășind un rol corectiv și coercitiv asigură echitatea și ordinea vieții în cetate. Astfel, în *Etica nicomahica* Aristotel definea Justiția ca fiind „acea virtute ce reglează relațiile dintre oameni, asigurând ceea ce este corect și echitabil”, pledând pentru o imagine a lui Themis care reprezintă nu numai aplicarea legii, ci și moralitatea intrinsecă a acesteia.

Perspectiva mitologică asupra justiției este continuată și în cultura romană, aceasta fiind asociată cu premisa stabilității colective¹ așa cum și în Republica lui Platon² se descrie o cetate dreaptă ca o cetate în care fiecare individ este responsabil, își îndeplinește rolul și contribuie la echilibrul social.

În perioada modernă, filozofi precum Immanuel Kant³, John Rawls⁴ sau Mircea Eliade au susținut că „nu există pace fără justiție”, au subliniat că „Justiția este prima virtute a instituțiilor sociale” și că simbolurile justiției sunt în esență elemente care asigură coeziunea socială. În contextul social actual, plecând de la nevoia recâștigării echilibrului fundamental dezvoltării unui stat, ne-am întrebat dacă

Potrivit sondajelor INSCOP, peste 60% dintre cetățenii români nu au încredere în actul de justiție. Acest fenomen îl putem regăsi în întreaga Europă Centrală și de Est, neîncrederea în justiție amenințând a deveni endemică.

relația dintre justiție și puterea politică nu a generat tensiuni determinate de utilizarea legii ca un instrument de control. Ne-am întrebat dacă această relație controversată și tensionată nu este un factor devastator pentru echilibrul social. Pentru a depăși un răspuns

previzibil, dar fără consistență, ne-am propus să analizăm, ca și în prima parte a acestui material perspectiva abuzului de putere prin folosirea legii ca instrument de exercitare a abuzului. Chiar dacă inițial atât în Grecia, cât și în Roma antică legea era percepută ca o prelungire a voinței divine, Platon în *Republica* surprinde utilizarea actului normativ în scopuri de temperare a impulsurilor umane. Sesizând faptul că legea era de cele mai multe ori folosită în interesul celor puternici⁵, a introdus în Atena unele reforme legislative cu scopul de a limita abuzurile aristocrației. În același context amintim și observațiile lui Aristotel prin care aprecia că legea poate fi deturnată când puterea momentului o interpretează în propriul interes și beneficiu, generând neîncrederea în sistemul legislativ, promovându-se astfel o percepție bivalentă asupra legii. Avem în vedere atât rolul de garant al echilibrului și păcii sociale, cât și ca instrument de opresiune.

Themis, reprezentată cu balanța în mână și legată la ochi, simbolul antic al Justiției a supraviețuit mileniilor, fiind preluat și adoptat și în zilele noastre ca atare, tocmai pentru a evoca ideea de justiție obiectivă. Realizăm totuși că între idealul mitologic și realitatea contemporană există o prăpastie tot mai accentuată. Potrivit sondajelor INSCOP, peste 60% dintre cetățenii români nu au încredere în actul de justiție. Acest fenomen îl putem regăsi în întreaga Europă Centrală și de Est, neîncrederea în justiție amenințând a deveni endemică. Ce a condus la nașterea și dezvoltarea acestui fenomen periculos? Aceasta este întrebarea! Devine mult mai complicat să formulăm un răspuns corect și necesar realizării unei strategii de reabilitare a Zeiței Themis în ochii locuitorilor din cetate.

Poate că, plecând de la susținerea lui Cicero *Summum ius, summa iniuria*, realizăm că alături de lipsa acută de reglementare,

stricta aplicare și excesiva reglementare pot genera cea mai autentică injustiție. Reflecția lui Cicero este vitală și necesară într-un context în care „forma înghite fondul” și uităm că legea și justiția sunt pentru oameni, și nu împotriva lor!

Poate că un alt motiv al imaginii actuale a Justiției este distanța dintre legea scrisă și dreptatea resimțită în societate. Introducerea noilor tehnologii fără o corectă evaluare, presiunile politice sau economice, Justiția ca spectacol mediatic, educația civică sau lipsa acesteia și dezumanizarea conceptului sunt câteva dintre motivele care fac ca Themis să sufere. Zeița, cu ochii ei legați și balanța în mână continuă să vegheze chiar dacă vremurile îi sunt potrivnice.

Pentru ca Justiția să-și recapete puterea și credibilitatea, demnitatea și eficiența este nevoie de o reconectare profundă cu valorile autentice, etice, de transparență instituțională, independență autentică și în egală măsură de o educație civică profundă.

Doar în aceste condiții Zeița Themis va redeveni simbolul viu și credibil al unei societăți care în prezent este divizată și tulburată profund.

Doar în aceste condiții la care privim aspirațional vom putea să surprindem pe chipul zeiței un zâmbet de mulțumire.

Până atunci ... Themis plânge!

- 1 Mircea Eliade, *Istoria credințelor și a ideilor religioase*, 1992
- 2 *Republica*, Platon, 433 a
- 3 Immanuel Kant (n. 22 aprilie 1724, Königsberg – d. 12 februarie 1804, Königsberg Regatul Prusiei), filosof german
- 4 *A Theory of Justice* este o lucrare de filosofie politică scrisă de John Rawls, cartea apărută în 1971 expune concepția dreptății ca echitate, după cum a numit-o autorul ei.
- 5 Solon (n. 630 î.Hr., Atena clasică, Grecia, d. 560 î.Hr., Cipru) a fost un om de stat, legislator și poet atenian.